Semnele vremurilor

de părintele Serafim Rose

În următoarea conferință[1] *a părintelui Serafim, deşi ținută acum aproape douăzeci de ani, găsim cuvinte care sunt relevante şi pentru noi cei de azi, care ne apropiem de sfârşitul celui de-al doile mileniu. Deşi o parte din exemplele pe care le dă sunt valabile mai mult pentru vremea lui, în prezent ne confruntăm cu exemple mult mai extreme ale aceloraşi fenomene analizate de el. Ca de obicei, el se pleacă cu smerenie în fața Sfintelor Scripturi şi a interpretării ei de către Sfinții Părinți Răsăriteni, astfel că învățătura despre vremuri rămâne fără vreo referință temporală/fără de timp, detaşată de modele intelectuale şi prejudecățile acestei lumi. Pe măsura trecerii timpului, viziunea ortodoxă de unde el şi-a primit înțelepciunea va deveni din ce în ce mai necesară pentru supraviețuirea duhovnicească a adevăraților creştini.*

1. DE CE SĂ STUDIEM SEMNELE VREMURILOR?

Subiectul acestei conferințe este priveghererea pentru semnele vremurilor. În primul rând, trebuie să aflăm ce se înțelege prin sintagma „semnele vremurilor.” Expresia vine direct din Evanghelie, din cuvintele Mântuitorului de la Matei 16: 3. Hristos le spune fariseilor şi saducheilor care au venit la El următoarele: *Fața cerului ştiți s-o judecați*, adică cum va fi vremea, *dar semnele vremilor nu puteți?* Cu alte cuvinte, El le spune că aceasta nu are nimic de-a face cu ştiința, sau cu cunoaşterea locului nostru în această lume sau altceva de acest gen. Este o întrebare de tip religios/religioasă. Studiem semnele vremurilor pentru a reuşi/fi în stare să-L recunoaştem pe Hristos.

În vremea lui Hristos, fariseii şi saducheii nu studiau semnele vremurilor pentru a afla dacă Hristos venise, dacă Fiul lui Dumnezeu era cumva deja pe pământ. Dar deja erau semne pe care ei trebuie să le fi recunoscut. De pildă, în Vechiul Testament, în Cartea lui Daniel, avem o preofeție despre cele şaptezeci de săptămâni de ani, conform cărora Mesia urma să vină cam după 490 de ani din vremea lui Daniel înainte. Acei evrei care care îşi citeau cărțile cu atenție, ştiau cu exctitate ce însemna acest lucru, şi cam pe la vremea venirii lui Hristos, ei ştiau că venise vremea lui Mesia.

Dar acesta este un semn exterior. Mai important era ca fariseii şi cărturari să fi prevăzut semnele interioare. Dacă inimile lor erau drepte în fața lui/față de Dumnezeu, şi dacă n-ar fi încercat doar să împlinească o poruncă exterioară a legii, inimile lor ar fi fost receptive/s-ar fi sensibilizat şi L-ar fi recunoscut pe Dumnezeu în trup atunci când El a venit. Dar nu puțini evrei au fost aceia care L-au recunoscut – Apostoli, Ucenici şi mulți alții.

Acelaşi pasaj din cap. 16 de la Matei, ne vorbeşte în continuare despre semne. Domnul le spune evreilor: *Neam viclean şi desfrânat cere semn şi semn nu se va da lui, decât numai semnul lui Iona.* (v. 4) Evenimentele vechitestamentare conțin tipuri/prefigurări ale evenimentelor din Noul Testament. Când Iona a stat trei zile în pântecele chitului, aceasta a fost o prefigurare a şederii de trei zile a Domnului în mormânt. Iar acest semn – semnul lui Iona – li s-a dat oamenilor din vremea lui Hristos.

Domnul le spunea fariseilor şi saducheilor că un neam viclean şi desfrânat caută evenimente spectaculoase: foc din cer, izgonirea romanilor, manifestarea îngerilor care alungă stăpânirea străină a romanilor şi alte lucruri de acest fel.[2] Hristos le spune că acest fel de semne nu se vor da. Un neam viclean şi desfrânat caută astfel de semne..., dar cei curați cu inima caută ceva mai duhovnicesc. Singurul semn care li se va da este semnul lui Iona. Desigur că este nu este lucru mic ca un om, care era şi Dumnezeu, să stea trei zile în mormânt.

Astfel, din cuvintele Mântuitorului, aflăm că nu trebuie să umblăm după semne spectaculoase, ci mai degrabă să căutăm semne duhovniceşti, înlăuntrul nostru. De asemenea, trebuie să priveghem fiind atenți la acele lucruri, care, după Scriptură, sunt trecătoare.

2. SEMNELE PE CARE NI LE-A DAT HRISTOS.

[1] Cuvânt ținut în vara anului 1980, în Redding, California, la conferința femeilor creştin-ortodoxe sub patronajul Sf. Gherman.
[2] Aşteptau un mesia politic, răzbunător, mai puțin unul în chip de smerenie [n. tr.].

Noi, creştinii ortodocşi, deja am recunoscut şi acceptat semnele Primei Veniri a lui Hristos. Însuşi faptul că suntem creştini ortodocşi înseamnă că am făcut aceasta. Ştim înţelesul acestor semne, ca de pildă: semnul lui Iona, cei 490 de ani ai lui Daniel, şi multe altele pe care Domnul le-a împlinit. Dumnezeieştile slujbe ortodoxe sunt pline de prorocii ale Vechiului Testament care au fost împlinite în venirea lui Hristos. Le vedem cu toţii şi le recunoaştem – toate sunt limpezi. Dar acum trebuie să ne uităm după alte feluri de semne, adică semnele Celei de-a Doua Veniri a lui Hristos. Întreaga învăţătură despre A Doua Venire a lui Hristos şi semnele ce o vor preceda sunt vestite/arătate în mai multe locuri din Evanghelii, cu deosebire în capitolul 24 al Evangheliei după Matei. Sf. Marcu şi Sf. Luca au şi ei unele capitole dedicate acestora.

Capitolul de la Matei ne arată cum Domnul S-a depărtat de la Templu, şi cum ucenicii au venit la El pentru a-I arăta zidurile Templului. Ştim bine că în acele zile Templul era centrul cultului. Fiecare evreu trebuia să vină la Templu cel puţin de sărbătoarea Paştilor, căci numai în el putea fi slujit Dumnezeu în chip drept/cum se cuvine.

Domnul nostru a privit spre Templu şi le-a spus ucenicilor: *Le vedeţi pe toate acestea*? *Adevăr vă vă grăiesc: Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească* [Mt. 24: 2]. A spune unui evreu credincios din acea vreme că tot Templu va fi dărâmat, că nu va mai rămâne nimic din el, este ca şi cum i-ai spune că este sfârşitul lumii, deoarece Templul este tocmai locul unde Domnul trebuie slujit. Cum vă veţi închina Domnului dacă nu este nici un templu? Astfel că aceste cuvinte ale Mântuitorului i-a făcut pe ucenici să înceapă să se gândească la sfârşitul lumii. Au spus imediat: *Spune nouă când vor fi acestea şi care este semnul venirii Tale şi al sfârşitului veacului*? [v. 3]. Cu alte cuvinte, ei deja ştiau că El va veni din nou şi că această venire e legată de sfârşitul lumii.

Deci Domnul ne dă o întreagă serie de semne care urmează să treacă până ce El va veni din nou. Înainte de toate, El spune: *Vedeţi să nu vă amăgească cineva. Căci mulţi vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos, şi pe mulţi îi vor amăgi* [vv. 4, 5]. Adică vor veni mulţi Hristoşi amăgitori. Acest fenomen a fost remarcat şi în istoria Bisericii: cazul celor s-au ridicat împotriva lui Hristos, care au pretins a fi Dumnezeu sau Hristos.

Apoi, în versetul următor, El spune: *Şi veţi auzi de războaie şi de zvonuri de războaie; luaţi seama să nu vă speriaţi, căci trebuie să fie toate, dar încă nu este sfârşitul* [v. 6]. Ştim bine că au fost războaie şi zvonuri de războaie încă de la începutul erei creştine, dar de timpul nostru ce să mai zicem? *...se va ridica neam peste neam şi împărăţie peste împărăţie şi va fi foamete şi ciumă şi cutremure pe alocuri* [v. 7]. Din nou războaie, foamete, cutremure... Şi zice: *Dar toate acestea sunt începutul durerilor* [v. 8].

Apoi vine următorul semn, acela al progonirilor: *Atunci vă vor da pe voi spre asuprire şi vă vor ucide şi veţi fi urâţi de toate neamurile pentru numele Meu* [v. 9]. Deci întâi avem pe Hristoşii amăgitori, apoi războaie, zvonuri de războaie, foamete, prigoniri... iar apoi un semn foarte important pentru vremurile în care trăim – răcirea crescândă a dragostei: *Iar din pricina înmulţirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* [v. 12]. Acesta este cel mai mortal/periculos/înverşunat/ dintre semne, întrucât semnul creştinilor, după cum ne spune Sf. Ioan Teologul, este dragostea pe care o au unii pentru alţii. Când această dragoste se răceşte, înseamnă că chiar şi creştinii încep să-şi piardă Creştinismul.

Avem apoi un alt semn, în următorul verset din cap. 24: *Şi se va propovădui această Evanghelie a împărăţiei în toată lumea spre mărturie la toate neamurile; şi atunci va veni sfârşitul* [v. 14]. Despre acest semn al Evangheliei care este propovăduită la toate neamurile vor vorbi acum. Vedem că Evanghelia este tradusă în sute de limbi, la aproape toate neamurile pământului, iar Creştinismul ortodox este propovăduit în aproape fiecare ţară a lumii. În Africa existăm misiuni impresionante: în Uganda, Kenya, Tanzania, Congo, de acolo răspândindu-se mai departe.

Apoi dăm de un loc mai dificil: Domnul vorbeşte de urâciunea pustiiri ce s-a zis prin proorocul Daniel: *Deci, când veţi vedea urâciunea pustiirii ce s-a zis prin Daniel proorocul, stând în locul cel sfânt - cine citeşte să înţeleagă* [v. 15]. Dar nu vom înţelege acest semn decât referindu-ne la alt loc. Este vorba de alt semn. Se leagă, desigur, de Templul din Ierusalim şi de un fel de profanare a lui.

După care, în v. 21 avem un semn al unei mari strâmtorări: *Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum şi nici nu va mai fi*. Adică va fi momentul cel mai rău şi cel mai dificil de suferinţă din toată istoria lumii. Citiţi cărţile de istorie şi veţi vedea că au fost multe momente din istorie când a existat multă suferinţă. Dacă citiţi despre ceea ce s-a întâmplat cu evreii atunci când Ierusalimul a fost distrus după moartea lui Hristos,[3] veţi descoperi că o astfel de suferinţă precum cea de

[3] La anul 70 [n. tr.].

atunci nu are egal în istorie. În alte locuri a fost aproape tot atât de multă suferință. Şi totuşi, marea strâmtorare de la sfârşit va fi mult mai rea/teribilă. Bineînțeles că va avea loc la scară mondială şi va implica pe toată lumea, nu numai un popor, fiind ceva cu caracter impresionant. Se va numi: „o astfel de strâmtorare cum n-a fost de la începutul lumii până acum şi nici nu va mai fi".

Imediat după aceasta, va începe ceva şi mai înfricoşător. În v. 29 citim: *Iar îndată după strâmtorarea acelor zile, soarele se va întuneca şi luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer şi puterile cerurilor se vor zgudui*. Desigur că un eveniment ca acesta nu a mai fost niciodată, şi este evident că se referă la vremea sfârşitului lumii, când întreaga creație va nimicită pentru a fi remodelată.[4]

În sfârşit, următorul verset: *Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului* [v. 30], adică va apărea semnul Crucii pe cer. *Şi atunci vor plânge toate neamurile pământului şi vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere şi cu slavă multă.* Adică însăşi venirea lui Hristos va fi în/din ceruri alături de semnul Crucii – şi atunci va fi sfârşitul a toate.

După ce ne-a spus toate despre semnele sfârşitului, Domnul ne dă o poruncă finală, spunând: *Privegheați deci, că nu ştiți în care zi vine Domnul vostru ...fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni* [vv. 42, 44].

Toate acestea se află în capitolul 24 al Evangheliei după Sf. Matei. Dar pentru cineva căruia Scriptura şi Sfinții Părinți nu-i sunt aşa de familiari, tot ce s-a spus nu rezolvă atâtea probleme cât ridică/mai mult ridică probleme decât rezolvă. Trebuie să înțelegem care este înțelesul tuturor acestor proorocii. Cum putem şti că ele se împlinesc sau că s-au împlinit la un moment dat? Şi cum putem evita falsele interpretări? – mai ales că există atât de mulți Hristoşi amăgitori, prooroci falşi, proorocii false, interpretări false. Cum putem şti care este adevărata interpretare şi care sunt adevăratele semne ale ale vremurilor? Dacă vă uitați în jurul vostru sau dacă vă duceți la oricare librărie religioasă, veți vedea rafturi ce conțin multe cărți şi comentarii ale Apocalipsei, cărți ce conțin intepretări ale venirii sfârşitului lumii. Fapt e că mulți creştini, care nu sunt ortodocşi, au o siguranță, o presimțire/au un simțământ categoric că vremurile în care trăim sunt vremurile de pe urmă, dar ei îşi bazează interpretările pe propriile păreri.

3. TEMEIUL ÎNȚELEGERII SEMNELOR

Dacă vrem să avem o interpretare autentică a semnelor vremurilor, primul lucru pe care trebuie să-l stăpânim este o *temeinică cunoaştere ortodoxă*. Adică o cunoaştere a Sfintei Scripturi, atât a Noului cât şi a Vechiului Testament (dar nu prin constatări ale „bunului simț," ci conform modului prin care Biserica a intrepretat-o); o cunoaştere a scrierilor Sfinților Părinți; o cunoaştere a istoriei bisericeşti; o familiarizare cu ereziile şi erorile care au atacat adevărata înțelegere a dogmelor şi mai ales a semnelor vremurilor din urmă de către Biserică. Dacă nu avem o întemeiere pe surse ca acestea, ne vom afla nepregătiți şi tulburați. Este exact ceea ce ne spune Domnul: să fim fim pregătiți, să fim gata. Dacă nu avem avem această înțelegere de bază, nu ne vom afla pregătiți, drept care vom răstălmăci semnele vremurilor.

Cu câțiva ani în urmă s-a tipărit în limba engleză o carte, devenită rapid un best-seller extraordinar la categoria cărți religioase. În America s-a vândut în peste 10 milioane de exemplare. Se numeşte *The Late Great Planet Earth* [*Ultima mare planetă Pământ*] de Hal Lindsey, un protestant de rit evanghelic din Texas. Într-un stil destul de superficial, el oferă un fel interpretare a semnelor vremii. El e convins că vremurile în care trăim sunt cele de pe urmă. El crede că peste tot în jurul nostru se împlinesc semnele despre care vorbeşte Domnul. Dacă citiți această carte, veți descoperi că el uzează din când când de o oarecare înțelegere mai mult sau mai puțin ortodoxă, câteodată este total pe dinafară, iar altădată are dreptate doar pe jumătate. E ca şi cum s-ar ține de ghicit, deoarece citeşte Scriptura uzând exclusiv de propria înțelegere. Nu are nici cele mai elementare cunoştințe creştin-ortodoxe, nici un cadru referențial [background] al dreptei înțelegeri a Scripturilor şi a Sfinților Părinți. De aceea, lectura acestei cărți nu poate decât să vă arunce în tulburare. N-o să ştiți ce să mai credeți. Vorbeşte, de pildă, despre un milenium premergător sfârşitului lumii. Vorbeşte despre răpire, adică momentul în care creştinii se vor aduna în ceruri înainte de sfârşitul lumii, de unde vor *urmări* suferințele oamenilor de jos. Vorbeşte despre construirea

[4] Ceea ce vrea să spună păr. Serafim este că lumea, cf. autorilor Noului Testament [de ex. I Cor. 3: 12-15], va trece printr-un foc curățitor sau lămuritor, care va înnoi din temelii materia şi o parte din oameni, care se vor mântui prin mila lui Dumnezeu şi rugăciunile sfinților [n. tr.].

Templului din Ierusalim ca despre ceva pozitiv, de parcă acest lucru ar fi ceva pregătitor pentru venirea lui Hristos.

Dacă citiţi cărţi ca acestea (există multe alte cărţi asemănătoare; aceasta se întâmplă să fie un best-seller, deoarece autorul a reuşit să capteze imaginaţia oamenilor doar la un moment dat), iar dacă le luaţi pe toate ca adevăruri, veţi vedea că în locul descoperirii lui Hristos – care este singrul motiv al demersului nostru de înţelegere a semnelor vremii – vă veţi trezi că-l acceptaţi pe Antihrist.

Luaţi de pildă doar problema Templului din Ierusalim. Este adevărat că, conform dreptelor profeţiilor ortodoxe [Orthodox prophesies], Templu va fi reconstruit în Ierusalim. Dacă vă uitaţi la oameni de genul lui Hal Lindsay sau chiar la fundamentalişti precum Carl McIntire, veţi veţi observa că şi ei vorbesc de construirea Templului, dar ei se referă la el de parcă noi ar trebui să-l construim ca pentru întoarcerea lui Hristos, Care vine să domnească asupra lumii timp de o mie de ani. Ei vorbesc de fapt despre Antihrist. Conform interpretării protestante, mileniul, înţeles ca o domnie specială de o mie dea ani de la sfârşitul lumii, este de fapt domnia lui Antihrist. De fapt, deja au fost oameni care s-au ridicat proclamând împărăţia de o mie ani ce va continua până la ultimul sfârşit al lumii. Ultimul a fost Adolf Hitler. Aceasta se bazează pe aceeaşi idee hiliastă, adică interpretarea mileniului într-un sens lumesc/într-o manieră seculară/în înţeles omenesc. Miile de ani ai Apocalipsei reprezintă de fapt viaţa Bisericii de *acum*, adică viaţa Harului; şi oricine trăieşte în el poate vedea limpede că, în comparaţie cu viaţa exterioară a oamenilor, el este cerul/raiul pe pământ. Dar acesta nu este sfârşitul. Aceasta este pregătirea noastră pentru adevărata şi veşnica Împărăţie a lui Dumnezeu.

Acum avem disponibile o mulţime de cărţi ortodoxe ce ne pot oferi cunoştinţele de bază/elementare. Cei cu adevărat interesaţi de studierea semnelor vremii trebuie în primul rând să fie bine versaţi în unele din aceste cărţi/să cunoască bine măcar o parte dintre ele, să le citească, să le studieze profund/serios, şi să le ţină ca pe o mâncare de fiecare zi. Cele mai bune lecturi *nu* sunt acelea bazate pe interpretarea *cuiva* la Apocalipsă, deorece acum, în limba engleză, nu avem nici măcar o tâlcuire a acesteia. Cu voia lui Dumnezeu, se va tipări în curând câte ceva[5].

Cele mai bune cărţi sunt manualele/lucrările[6] duhovniceşti de căpetenie. În primul rând sunt scrierile dogmatice şi diferitele catehisme. Una dintre cele mai bune este lucrarea Sf. Ioan Damaschin din secolul VII, *Despre credinţa ortodoxă* [*Dogmatica*] care îndeplineşte toate calităţile unui catehism. O lucrare mai timpurie e cea a Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele,* adică predici pregătite cei ce urmau să se boteze, care parcurge întregul Crez şi expune pe larg credinţa Bisericii. Sunt multe astfel de cărţi tip catehism, atât în vremurile mai vechi cât şi în cele mai noi. Mai recente [sec. XIX] sunt catehismele Mitropoliţilor ruşi Platon şi Filaret, care sunt mai mici şi mai simple.

Apoi există un alt fel de cărţi: comentariile la Sfintele Scripturi. În limba engleză nu avem multe de felul acesta,[7] dar avem unele din comentariile Sf. Ioan Gură de Aur. Acest sector e puţin mai slab/nu este aşa de dezvoltat în limba engleză, dar sunt multe cărţi în limba rusă pe care încă nu le avem în engleză, precum unele comentarii mai recente ale Scripturii, chiar ale Apocalipsei. Cărţile Arhipescopului Averchie sunt foarte bune, dar ele abia au început să fie traduse în engleză. Cu voia lui Dumnezeu, vor fi tipărite în curând[8].

După care, pe lângă aceste două tipuri de cărţi – catehismul de bază şi comentariile la Scriptură – mai sunt cărţile ortodoxe despre viaţa duhovnicească: *Istoria Lausiacă* (ce conţine relatări despre vieţile monahilor din Egipt şi lupta lor duhovnicească), *Dilaogurile* Sf. Grigorie al Romei, *Vieţile Sfinţilor*, *Scara* Sf. Ioan, *Omiliile* Sf. Macarie cel Mare, cărţile Sf. Ioan Cassian, *Filocalia*, *Războiul nevăzut* şi *Viaţa în Hristos* de Sf. Ioan din Kronstadt. Aceste cărţi pot pune bazele unei vieţi duhovniceşti autentic ortodoxe, vorbindu-ne despre lupta duhovnicească, despre cum să ne dăm seama de amăgirile diavolilor, cum să nu cădem în deznădejde etc. Toate ne oferă o temelie prin care putem înţelege semnele vremurilor.

Apoi avem lucrări ale unor autori mai noi, care se înscriu în/din acelaşi duh patristic al Sfinţilor Părinţi din vechime. Exemplele principale sunt cei doi mari scriitori ai Rusiei secolului XIX, Episcopul Teofan

[5] Părintele Serafim şi-a ţinut cuvântarea înaintea publicării traducerii *Comentariului la Apocalipsă* al Arhiepiscopului Averchie, publicată mai întâi în *The Orthodox Word* şi mai târziu în volum separat.
[6] Engl.: textbooks = tratate, expuneri ale credinţei şi moralei ortodoxe [n. tr.].
[7] De la moartea părintelui Serafim încoace s-au publicat unele comentarii ortodoxe la Scriptură, ca cele ale Sfinţilor Chiril al Alexandriei şi Teofilact al Bulgariei.
[8] Pe lângă traducerea întregului *Comentariu la Apocalipsă* al Arhiepiscpului Averchie, părintele Serafim a tradus şi unele bucăţi din *Comentariu la Evanghelii* şi *Epistole*.

Zăvorâtul şi Episcopul Ignatie Briancianinov,[9] ale cărui cărţi au început deja să apară în engleză. Cartea Episcopului Igantie, *Arena*,[10] şi diferitele articole ale Episcopului Teofan se află deja traduse în engleză. Aceşti autori au o importanţă covârşitoare, deoarece reuşesc să transmită învăţătura patristică până în vremurile noastre. Ei au rezolvat deja multe chestiuni legate de de modul de înţelegere al Sfinţilor Părinţi. De exemplu, noul *Orthodox Word* conţine un text întreg din Sf. Ignatie referitor la vămile văzduhului prin care sufletul va trece după moarte. Câteodată, citindu-i pe Sfinţii Părinţi, e posibil să ne punem întrebări asupra unor subiecte pe care nu ştim cum să le înţelegem, neştiind de fapt ceea ce Sfinţii Părinţi vor să spună, drept care/iar aceşti părinţi mai noi explică aceste texte.[11]

Există apoi istorii ale Bisericii care vorbesc despre modurile descoperiri lui Dumnezeu către oameni şi cum Dumnezeu lucrează cu aceştia. Lectura istoriilor vechitestamentare este foarte instructivă, deoarece evenimente asemănătoare au loc şi în Biserica Noului Testament. Avem de pildă *Istoria bisericească* a lui Eusebiu, sub formă de carte de buzunar, care continuă istoria biblică de-a lungul a trei secole; ea a fost scrisă de pe poziţie ortodoxă.[12] Este foarte important să vedem ce anume au considerat primii scriitori bisericeşti că este important în istoria Bisericii: Martirii, Apostolii şi aşa mai departe. Aşadar, toate aceste scrieri diverse ne ajută să dobândim/ne oferă o cunoaştere creştină de bază, adică catehismele, comentariile la Scriptură, cărţile despre viaţa duhovnicească, cărţile mai recente ale părinţilor/patristice mai recente ce se înscriu în acelaşi duh şi istorile bisericeşti. Înainte să ne scufundăm în lectura cărţilor despre semnele vremurilor, încercând să le descifrăm sensurile, trebuie să ne însuşim din toate aceste tipuri de cărţi cunoştinţele de bază. Toate ne pregătesc pentru pentru a înţelege câte ceva despre semnele vremurilor. De îndată ce am început să ne pregătim astfel, nu trebuie să vedem demersul nostru ca pe o simplă însuşire de cunoştinţe, ca hrană pentru minte, din care să repetăm anumite fraze pentru a obţine interpretarea exactă a unui verset biblic, sau altceva de acest gen.

4. DISCERNĂMÂNTUL DUHOVNICESC[13]

Cel mai important lucru pe care cineva îl poate dobândi în urma îndeletnicirii cu asemenea tip de literatură, este virtutea numită *discernământ*. Atunci când avem în faţă două fenomene care pare să fie exact la fel/asemănătoare sau întrucâtva similare unul cu cealălalt, virtutea discernământului ne îngăduie să vedem care dintre ele este adevărată şi care este falsă: adică care dintre ele are duhul lui Hristos şi care duhul lui Antihrist.

Însăşi firea lui Antihrist, cel ce voieşte a fi ultimul mare conducător al lumii şi ultimul duşman al lui Hristos, este de a fi *anti*-Hrist – iar ‚anti' nu înseamnă numai ‚împotrivă' ci şi ‚imitaţie a, în locul.' Antihristul, după cum spun toţi Sfinţii Părinţi în scrierile lor despre el, va fi cineva care-l va imita pe Hristos, adică care încearcă să-i amăgească pe oameni arătându-se pe sine ca fiind Hristos întors pe pământ. De aceea, dacă cineva are vreo concepţie neclară despre Creştinism, sau citeşte Scripturile în „lumina" propriilor sale opinii (iar opiniile proprii nu pot veni decât din văzduh, care văzduh numai creştin nu este acum[14]), atunci acesta va ajunge la concluzii deosebit de anti-creştine. Văzând figura lui Antihrist, acesta va fi amăgit să creadă că *el* este Hristos.

Putem da câteva exemple de cum/ale modului cum//prin care virtutea discernământului ne poate ajuta să înţelegem unele fenomene destul de complicate. Un astfel de fenomen este Mişcarea harismatică.[15] În Indiana există un preot grec, Eusebiu Stefanos, care răspândeşte această mişcare în Biserica Ortodoxă.

---

[9] Canonizaţi mai târziu de Biserica din Rusia.

[10] Tradusă în limba română sub titlul *Ofrandă monahilor* [n. tr.].

[11] Pentru cei mai pretenţioşi, precizăm că ‚lista' părintelui nu cuprinde chiar toţi autorii pe care el i-ar fi recomandat cititorilor. Celelate cărţi şi eseuri ale sale fac referire şi la alţi autori sau opere, pe care el le iubea sau recomanda [n. tr.].

[12] Eusebiu a trăi în secolul IV.

[13] Numit în literatura duhovnicească şi deosebirea/darul deosebirii duhurilor. Prin duhuri se pot înţelege fie anumiţi demoni [Sf. Ioan Scărarul sau Sf, Ioan Cassian vorbesc de demoni corespunzători fiecărei patimi] fie diferite învăţături fie descoperiri ale Duhului lui Dumnezeu [n. tr.].

[14] Văzduhul este considerat de Ap. Pavel ca locul prin excelenţă al puterilor întunericului [cf. Ef. 6: 12]. O întreagă literatură duhovnicească dă mărturie despre aceasta. Adică demonilor le repugnă atât cerul – locaşul lui Dumnezeu, cât şi pământul - viaţa oamenilor. Cred că Părintele Serafim afirmă că acest văzduh poate constitui o sursă de „inspiraţie" inconştientă pentru cei cu păreri proprii, care văzduh pare bine racordat la „vânturile" de gândire contemporane [n. tr.].

[15] Despre Mişcarea harismatică părintele Serafim a vorbit pe larg în *Ortodoxia şi religia viitorului*. Aceasta nu este propriu-zis o mişcare întemeiată de cineva anume, ci un fel de încercare „renaştere" a Evangheliei prin Duhul Sfânt proliferată în special de

Are un număr destul de mare de adepţi şi de simpatizanţi. A fost chiar şi în Grecia şi se va duce în curând din nou acolo, unde unii oamenii sunt destul de impresionaţi de el.

Se poate vedea că o parte din succesul său se datorează faptului că el provine dintr-o atmosferă bisericească ortodoxă în care oamenii, botezaţi ortodocşi, merg la biserică, primesc Tainele şi iau totul de-a gata. Deoarece devine o chestiune de obicei, ei nu înţeleg că întregul sens al Bisericii este acela de a-L avea pe Hristos în inimă, ci „trec," în schimb, prin toată viaţa Bisericii ortodoxe fără aşi deştepta inima. În acest mod/Iată un mod prin care putem ajunge păgâni. De fapt, ei sunt mai responsabili ca păgânii. Păgânii n-au auzit niciodată de Hristos, în timp ce persoana ce se numeşte pe sine ortodox, şi care nu ştie ce este viaţa duhovnicească, pur şi simplu nu s-a deşteptat încă spre Hristos.

Acesta este tipul de atmosferă din care provine păr. Eusebiu. Dându-şi seama că aceasta nu înseamnă decât moarte duhovnicească – şi nu este mai puţin adevărat că mare parte din ceea ce există în Biserică ortodoxă este mort duhovniceşte – el vrea s-o facă să revină/reînvie la viaţă. Dar necazul e acela că chiar el aparţine aceluiaşi duh. De fapt, puteţi vedea singuri că el rareori citeşte cărţile ortodoxe de bază. Alege una sau două din cele care i se par lui că sunt conforme cu punctul său de vedere, dar el nu are o întemeiere solidă pe izvoarele ortodoxe. Nu crede că acestea reprezintă cele mai importante lecturi.

Dacă vă uitaţi bine la ceea ce spun el şi alţii din aceeaşi mişcare harismatică – iar cartea noastră [*Ortodoxia şi*] *Religia viitorului* intră în detalii la acest subiect – veţi vedea că ceea ce ei numesc renaştere spirituală sau viaţă duhovnicească este de fapt ceea ce părinţi mai recenţi precum Episcopul Ignatie Briancianinov au descris foarte clar ca *înşelare*, adică un fel de înfierbântare a sângelui care-l înfăţişează pe cel înşelat ca pe cineva duhovnicesc când de fapt el nici n-a gustat din realiatea duhovnicească. Este în afara adevăratei vieţii creştine, aşa cum este ea reflectată în aceste cărţi de bază, precum este departe cerul de pământ.

Pe lângă celelalte detalii legate de modul cum se roagă şi tipul de fenomene ce se manifestă la slujbele lor, puteţi vedea limpede că ideea de bază pe care se sprijină părintele Eusebiu împreună cu aceşti harismatici este una falsă. Am primit ieri un număr al revistei părintelui Eusebiu, *Logos*. El vorbeşte acolo despre o mare revărsare a Duhului Sfânt din vremurile de pe urmă, pregătitoare/cu rol pregătitor pentru venirea lui Hristos. Se crede că toţi creştinii trebuie să se înnoiască, să primească Duhul Sfânt, să vorbească în limbi. Aceasta pregăteşte venirea lui Hristos, şi, prin urmare, înainte de venirea lui Hristos, va exista o puternică efuziune/erupţie spirituală.

Dacă citiţi cu atenţie Scripturile, fără prejudecăţi/fără a vă impune prejudecăţile, chiar şi fără a utiliza comentarii patristice, veţi vedea că nicăieri nu se vorbeşte despre o revărsare spirituală de la sfârşitul lumii. Însuşi Hristos ne spune contrariul. El ne dă învăţături despre cum să ne rugăm, despre necesitatea credinţei, despre faptul că nu trebuie să ne smintim/slăbim etc. El ne dă pilda femeii care se duce la judecător implorându-l pe acesta să mijlocească pentru pricina ei, spunâmdu-ne că trebuie să ne rugăm într-un mod asemănător, să continuăm să ne rugăm până ce Dumnezeu ne va asculta şi ne va da ceea ce ne trebuie. Avem aici un exemplu temeinic despre rugăciune. După care zice: *Dar* (adică: deşi v-am dat această învăţătură şi că aceesta este felul de a vă ruga), *dar, Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credinţă pe pământ*? Cu alte cuvinte, deşi v-Am dat toate acestea, Îmi pare că nu va mai rămâne nici un creştin la sfârşitul lumii. „Va găsi El oare credinţă pe pământ?" înseamnă că nu va mai găsi aproape pe nimeni, că nu va mai rămâne nimeni. La sfârşitul lumii *nu* vor fi mulţimi de oameni rugători, plini de inspiraţie şi de Duhul Sfânt. Toţi Sfinţii Părinţi care vorbesc despre acest subiect au în vedere marea strâmtorare de la sfârşit, spunând că toţi creştinii autentici, vor fi ascunşi privirilor lumii, nefăcându-şi simţită prezenţa. Cei care vor fi mai vizibili lumii nu vor fi creştini adevăraţi.

Astăzi asistăm la puternice renaşteri harismatice la Universitatea Notre Dame, iar în Ierusalim are loc anual o conferinţă despre Duhul Sfânt.[16] Şaizeci-şaptezeci de mii de oameni se adună la un loc şi se roagă, îşi ridică mâinile şi vorbesc în limbi. Arată de parcă s-ar fi întors vremea Apostolilor, dar dacă ne uităm la ce se-ntâmplă de fapt acolo, veţi vedea că nu este un duhul care ar trebui să fie/potrivit, ci altul, diferit.

---

predicatorii protestanţi ai anilor '70-'80, extinsă puţin şi în Ortodoxie. Se pare că reverberaţii ale acestei Mişcări se resimt şi în romano-catolicism care, prin diverse mijloace – nenumărate cărţi, organizaţii, simpozioane asociaţii harismatice, misionare sau culturale – încearcă să reînvie viaţa întru Duhul Sfânt prin diferite acţiuni. Mileniul III a fost proclamat mileniul Duhului Sfânt, iar anul 2000 anul jubileu al Duhului [n. tr.].

[16] De la moartea părintelui Serafim şi până astăzi, adunările, conferinţele, lucrările etc. care au ca subiect persoana Duhului Sfânt s-au înmulţit vertiginos, în special în lumea romano-catolică şi protestantă. În acest ,duh' se doreşte chiar şi o unire între religii şi confesiuni creştine [n. tr.].

De aceea, cuvintele păr. Eusebiu despre Sfântul Simeon Noul Teolog legate de cum trebuie să cunoaştem pe Duhul Sfânt şi cum să-L primim în mod conştient, nu sunt greşite, reprezintă o învăţătură adevărată – dar dacă ai un duh greşit, acea învăţătură nu se potriveşte. Iar acesta nu este duhul cel drept. Sunt multe semne care evidenţiază faptul că este un duh străin şi nu Duhul lui Dumnezeu.

Aici avem un caz în care, dacă aveţi un discernământ ajutat de cunoştinţele creştine de bază, puteţi privi la un fenomen care pretinde a fi apostolic şi întocmai cu vremurile Bisericii primare, pregătită pentru A Doua Venire a lui Hristos şi, dacă priviţi cu atenţie veţi vedea că nu este acelaşi lucru, dacă nu mai rău. Este exact ca în cazul celor ce vor să construiască Templul lui Hristos. Ei îl construiesc pentru Antihrist, şi deci este cu desăvârşire potrivnic.

Din nou, puteţi vedea cum discernământul ne îngăduie să apreciem alte fenomene neidentice cu fenomenele ortodoxe, care sunt lucruri *noi*. Când vă uitaţi la ele, vă miraţi de ce ar putea fi acestea. Este o atitudine obişnuită modelor intelectuale: circulă ceva printre oameni, toată lumea pune mâna pe el deoarece vremurile s-au copt/sunt pregătite pentru aceasta [...], iar apoi toată lumea începe să vorbească despre acest ceva şi astfel devine moda timpului. Nimeni nu ştie exact cum; doar că toţi erau gata pentru aceasta, şi, deodată, cineva îl remarcă, iar chestia începe să circule peste tot.

5. RĂSTURNAREA EGALITĂŢII CREŞTINE/PRINCIPIULUI EGALITĂŢII CREŞTINE

Circulă acum o idee care pune stăpânire pe mulţi oameni: aşa-numita idee a emancipării/eliberării femeii.[17] Aceasta a luat forma preoteselor din Biserica Anglicană, dar şi în Biserica Catolică, care se află în pregătiri.

Desigur că dacă priviţi cu seriozitate aceste lucruri, aşezându-vă undeva şi căzând pe gânduri, şi mai ales dacă veţi citi ceea ce spune Apostolul Pavel despre femei, toate problemele se vor risipi. E foarte clar că aceasta e tot un fel de idee nebunească din cele *noi*. Dar este la fel de interesant să privim mult mai profund la ea şi să vedem de unde vine – de ce a fost cu putinţă o asemenea idee, care este natura ei şi ce se află în spatele ei? – căci dacă veţi pricepe meşteşugul diavolului, veţi fi puţin mai bine pregătiţi pentru a lupta împotriva lui.

Ideea eliberări femeii îşi are început încă de acum mai bine de două sute de ani. Desigur, putem merge mai departe, la înaintaşii lui Karl Marx, la primii socialişti, totuşi prezenţa ei concretă datează de acum aproximativ două sute de ani. Socialiştii vorbeau de o eră nouă, utopică, care se va instaura atunci când toate distincţiile de clasă, rasă, religie şi aşa mai departe, vor fi abolite. Va fi o societate nouă, măreaţă, spun ei, când toţi oamenii vor fi egali. Bineînţeles că această idee s-a întemeiat iniţial pe Creştinism, dar căruia ei i-au stat împotrivă, ţintind în cele din urmă la răsturanrea lui[18].

Un filosof chinez de la sfârşitul secolului XIX, a reuşit, pe cât s-a putut, să ducă această filosofie la o concluzie logică. Numele lui este K'ang Yu-Wei [1858-1927]. Nu prezintă un interes deosebit, doar că el întrupează această această filosofie a epocii, acest spirit al vremurilor. El a fost de fapt unul din precursorii lui Mao Tse-Dung şi a preluării puterii de către comunişti. El şi-a întemeiat ideile nu numai pe un Creştinism răsturnat, preluat de la liberalii şi protestanţii din Vest, dar şi pe idei budiste. El a venit cu ideea unei utopii prognozată a lua fiinţă, cred eu, în secolul XXI, conform profeţiilor. În această utopie, toate treptele societăţii, toate diferenţele religioase, şi toate celelalte tipuri de diferenţe care pot afecta relaţile sociale vor fi abolite. Toată lumea va dormi în dormitoare comune şi vor mânca în săli comune. Uzând de ideile budiste, el a mers mai departe. Afirma că toate distincţile dintre sexe vor fi abolite.[19] Având o lume unită, nu mai avem nici un motiv să ne oprim aici – mişcarea/tendinţa trebuie să meargă mai departe.

[17] Mişcarea de eliberare a femeilor din America are – după cum spune şi păr. Serafim - rădăcini adânci care ajung până la începutul secolului XIX, acestea au dat oarecare rod în primul sfert al secolului XX, luând amploare după anii 50, odată cu industrializarea, progresul economic, cultural etc. fenomene care au stârnit în special interesul femeii de pe continentul american şi, la un nivel mai mic, a celei din toată lumea, în general. Aceasta, pătrunsă de tradiţiile bogote protestante de nuanţă iudaică, a fost obişnuită – mai mult sau mai puţin de bărbat – să se ocupe mai mult cu treburile de ordin casnic, celelalte meserii sau funcţii fiind considerate incompatibile cu condiţia ei. Cât de departe a mers eliberarea femeii se poate vedea şi astăzi [n. tr.].

[18] Acestea filosofii socialiste, iluministe sau de altă natură, au fost o replică la totalitarismul romano-catolic, centralist, ele provin în general din tradiţiile protestante [n. tr.].

[19] La un oarecare nivel moral această dorinţă-prezicere se pare că s-a împlinit [şi] în zilele noastre [n. tr].

Trebuie să aibă loc şi o înlăturare a distincţilor dintre om şi animale.[20] Animalele vor intra şi ele în acestaă împărăție, şi, dacă tot aveți animale... Ştim de asemenea că budiştii au un mare respect pentru plante şi animale; de aceea, întreaga împărăţie va trebuie să intre în acest paradis, chiar împreună cu lumea neînsufleţită. Astfel, la sfârşitul lumii, va fi o utopie absolută ce va cuprinde toate felurile de fiinţe care s-au amenstecat în oarecare fel una cu alta, iar toată toată lumea va fi absolut egală.

Bineînţeles că, citind despre toate acestea, veţi spune că omul trebuie să fi fost nebun. Dar dacă priviţi mai în adâncime, veţi vedea că viziunea lui provine dintro dorinţă adâncâ de a avea un fel de fericire pe pământ. Cu toate acestea, e clar că nici o filosofie păgână nu poate oferi fercicirea; nici o filosofie omenească nu poate da fericirea. Numai Creştinismul dă speranţă pentru o Împărăţie care nu este din această lume. Ideea găsirii unei unei împărăţii desăvârşite vine din Creştinism, dar întrucât primii socialişti nu au crezut în cealaltă lume sau în Dumnezeu, au ajuns să viseze o realizare pe pământ a acestei împărăţii. Iată cum se înfăţişează comunismul.

Sigur că, atunci când ideea este pusă în aplicare, se poate vedea limpede ce întâmplă. Aveţi experimentul Revoluţiei Franceze, care în aparenţă a avut idei pozitive – libertate, egalitate, fraternitate[21] – sau a Revoluţiei Bolşevice sau a altor revoluţii comuniste din vremurile mai noi. Ultima dintre ele e cea din Cambogia, o mică ţară săracă, care timp de trei ani a suferit un comunism absolut, unde cel puţin o pătrime din populaţia sa a fost exterminată din cauză că nu se „potrivea" [dindn't fit]. Toţi cei care aveau ceva mai mult decât o educaţie liceeală trebuiau eliminaţi, cei care aveau păreri proprii şi aşa mai departe. Acum regimul a fost răsturnat de oameni care sunt ceva mai puţin nemiloşi/cruzi, dar nu avem cine ştie ce motive de bucurie.

Aceasta ne arată că odată ce încerci să pui în lucrare aceste idei, nu obţii un paradis pe pământ, ci ceva ce seamănă mai mult a iad pe pământ. Dar şi întregul experiment din ultimii şaizeci de ani din Rusia a fost o dovadă concludentă că nu poate exista un paradis pe pământ decât în Biserica lui Hristos decât cu *suferinţe* sau *prigoniri*.[22] Domnul nostru a proorocit că vom primi înapoi însutit ceea ce dăm, încă din această viaţă, dar numai cu suferinţe şi prigoniri. Cei ce doresc să aibă această fericire pe pământ fără suferinţe şi prigoniri, şi chiar fără a crede măcar în Dumnezeu, aduc iadul pe pământ.

6. INTERESUL „CREŞTIN" ÎN OZN-uri

Un al doilea exemplu de fenomen nou, despre care la prima vedere nu prea ştim ce să spunem, este cunoscutul fenomen al OZN-urilor sau al farfuriilor zburătoare.

Există un anume protestant de rit evanghelic, mai-sus-pomenitul Carl McIntire, o persoană foarte strictă şi cinstită care se întemeiază masiv pe Scriptură. El are o emisiune radio [Reforma Secolului Douăzeci] şi un ziar. El vrea să pară foarte drept – trebuie să ne despărţim de toţi cei aflaţi în apostazie/apostaţii - iar ideile lui sunt foarte atrăgătoare. Este anti-comunist. Pe Bily Graham îl numeşte apostat, împreună cu toţi cei care se depărtează de linia strictă a ceea ce el crede că este drept. Din acest punct de vedere este foarte strict, şi totuşi, în filosofia lui se găsesc lucruri dintre cele mai ciudate. De pildă, s-a apucat să construiască în Florida Templu din Ierusalim. Are un model al Templului şi vrea să-l construiască pentru a rivaliza astfel cu Disneyworld. Oamenii vin şi plătesc pentru a vedea marele Templu ce urmează a se construi, pentru ca Hristos să vină pe pământ. Se presupune că aceste demers va fi o bună ocazie de a da mărturie creştină/pentru Creştinism.

El şi-a făcut o pasiune şi pentru farfuriile zburătoare. În fiecare număr al ziarului său se găseşte o coloană numită „Coloana OZN," unde se vorbeşte, spre mirarea multora, despre toate lucrurile pozitive şi minunăţiile pe care le fac aceste farfurii zburătoare. Ei ţin conferinţe şi fac filme despre ele.

Recent au apărut mai multe cărţi protestante despre OZN – uri, care arată destul de limpede că ele sunt demoni. Persoana care scrie coloana din ziar s-a enervat tare pe aceste afirmaţii, spunând că, deşi unii afirmă că aceste fiinţe sunt demoni, acest lucru nu se poate dovedi cu certitudine. El zice că este posibil ca doar câteva dintre ele să fie demoni, dar că cele mai multe nu sunt demoni. El citează un caz recent în care o

[20] Vezi nota precedentă. La acesta a contribuit darwinismul – care ignoră demnitatea umană şi divină dată omului de Dumnezeu, echivalând-o cu cea a dobitoacelor necuvântătoare, respectiv singurătatea omului din marile oraşe, care uneori îşi găseşte în animal un prieten mai bun decât omul. Părintele Serafim relevă totuşi [şi] alte aspecte ale acestei indistincţii [n. tr].
[21] Este interesant că această deviză apare şi în Învăţătura de Credinţă Creştin-Ortodoxă, la răspunsul 228 [n. tr.].
[22] Mc. 10: 30.

familie din Vestul Mijlociu a văzut o farfurie zburătoare. Farfuria a coborât, a aterizat, iar familia a văzut că în interior se aflau câțiva omuleți – de obicei aceştia au un metru, un metru şi ceva înălțime – care au cântat „Aliluia." S-au oprit, au privit în jur, după care au zburat; presupun că n-au mai vorbit cu ei mai departe. Acest eveniment a pus familia pe gânduri; au cugetat la „Aliluia," au început să se gândească la Creştinism, s-au uitat prin Biblii, iar în cele din urmă au ajuns la o biserică fundamentalistă, unde s-au convertit la Creştinism. Deci, spune el, aceste ființe trebuie să fie un fel de oameni care ajută la punerea aplicare a planului lui Dumnezeu de face o lume creştină, fiindcă ei au spus „Aliluia".

Dacă-l citiți pe Episcopul Ignatie Briancianinov, veți cunoaşte toate înşelările de care sunt capabili demonii: demonii „se roagă" pentru voi, demonii fac minuni, ei creează cele mai minunate fenomene, aduc oamenii la biserică, fac ceea ce vreți atâta timp cât vă țin în această înşelare. Iar când vine vremea, vă trag clapa/vă face să muşcați din momela lor/vă aruncă în tulburare. Astfel că aceşti oameni, care au fost convertiți la un fel de Creştinism de către aşa-zisele ființe din afara spațiului, aşteaptă ca ele să vină din nou; iar data viitoare, mesajul lor trebuie să aibă de-a face cu Hristos, Cel ce se întoarce în curând pe pământ, sau ceva de genul acesta. Este limpede că aici e numai lucrarea demonilor. Şi totul este real. Câteodată este implicată doar imaginația, dar când este real, acest gen de întâmplări vine sigur de la demoni.

Este ceva elementar. Dacă citiți indiferent ce text al primilor Părinți, oricare din Viețile Sfinților sau Istoria Lausiacă, veți găsi multe cazuri în care deodată apar *ființe*. Astăzi ele apar în nave spațiale, întrucât acesta este modul prin care demonii s-au adaptat la oamenii vremurilor; dar dacă veți înțelege cum lucrează înşelarea duhovnicească şi ce fel de meşteşugiri are diavolul, atunci nu veți mai avea probleme în înțelegerea fenomenului farfuriilor zburătoare. Şi totuşi persoana care scrie coloana OZN este un creştin fundamentalist foarte strict. Ceea ce caută el de fapt sunt noi revelații de la ființe din afara spațiului.[23]

7. TREBUIE SĂ AVEM O VIZIUNE ORTODOXĂ ASUPRA LUMII

Haideți să repetăm primul punct: priveghem asupra semnelor vremii pentru a-L recunoaşte pe Hristos în momentul venirii Sale, din pricină că au fost mulți Hristoşi mincinoşi, mai mulți vor veni, iar la sfârşitul efectiv al lumii va veni cineva numit Antihrist. Antihristul îi va unii/aduna[24] pe toți cei care au fost înşelați să gândească că el este Hristos, iar această mulțime îi va cuprinde şi pe toți aceia a căror înțelgere a Creştinismului a ajuns la un punct critic. Îi puteți vedea adesea pe unii oamenii care mărturisesc Creştinismul, şi se pare că multe din ideile lor sunt corecte – şi care zic că sunt în acord cu Biblia. Apoi vă uitați ici colo şi vedeți aici o greşeală, acolo alta...

Nu cu mult timp timp în urmă, părintele Dimitrie Dudko, într-un mic ziar pe care-l conduce, zice că la el a venit cineva care pretindea că este creştin. Începând să vorbească cu el, observă că acea persoană nu este ortodoxă, şi zise: De ce confesiune esti? "O, acesta nu-i un lucru important. Suntem cu totii crestini. Singurul lucru important este sa fim crestini" El ii spuse" "Ei, nu, nu, trebuie să fim mai exacți în privința aceasta. De pildă, daca tu eşti baptist şi eu ortodox, eu cred că avem parte de Sângele şi Trupul Domnului, pe când tu nu crezi asta." Trebuie să fim mai stricți, căci există multe deosebiri. Este bine să avem următoarea atitudine: „Eu vă respect şi nu vreau să mă amestec cu credința voastră, dar cu toate acestea există o singură cale adevărată de a crede, în ciuda altor căi care se îndepărtează de adevăr. Eu trebuie să fiu conform adevărului." Tot astfel putem vedea că foarte mulți oameni dintre eterodocşi au de spus multe lucruri de folos despre acestea (despre semnele vremurilor), dar apoi rătăcesc, într-o anume măsură. În cele din urmă ține de judecata lui Dumnezeu, nu de noi. Dar cu siguranță vom vedea ce se va întâmpla dacă toate aceste mici căi pe care rătăcesc oamenii sunt proiectate în vremurile de pe urmă, dacă oamenii încă vor crede aşa atunci când va veni sfârşitul. Aceste greşeli îi determină pe oameni, în momentul în care îl văd pe Antihrist, să creadă că el este Hristos. În prezent există foarte multe secte care afirmă că Hristos va veni să împărățească timp de o mie de ani din Templul din Ierusalim.[25] De aceea, atunci când evreii vor începe să

---

[23] Trebuie să consemnăm faptul că unele voci ale teologie ortodoxe „oficiale" din România afirmă că nu putem nici afirma nici infirma realitatea fenomenelor OZN, deoarece în Revelație nu avem nici o informație despre acestea (...) [n. tr.].

[24] Având în vedere viziunea părintelui Serafim despre ecumenism, adaug cu mâna pe inimă că falsul ecumenism contemporan şi dintotdeauna a contribuit şi el la această unire [n. tr.].

[25] Părintele Serafim se referă la faimoasă dispută numită *hiliasm*, care a începută în primele veacuri creştine şi care se continuă şi astăzi în doctrina unor secte. Încă este subiect de dispută sensul versetului de la Apoc. 20: 3 (o mie sau mii de ani?). Teologia ortodoxă tinde către a doua variantă. Părintele Stăniloae, referinduse la capitolul cu pricina, zice că *mia* [deci o mie] de ani poate fi una cu primul mileniu creştin, în timp ce cealaltă mie [Apoc. 20: 3], în care satan va fi dezlegat *pentru puțin*, este una cu

construiască Templul,[26] aceste secte nu vor mai putea de bucurie deoarece, pentru ele, acesta este semnul venirii lui Hristos. Dimpotrivă, ştim foarte bine că acesta nu este semnul venirii lui Antihrist, căci Hristos nu va mai veni la Templu. Templul a fost distrus. Hristos va veni la sfârşitul vremurilor doar pentru a deschide veşnica împărăţie a cerurilor. Singurul care va veni la Templu va fi Antihrist.

Aşadar, iată de ce sunt absolut necesare o înţelegere creştin-ortodoxă şi o pregătire bazată pe această înţelegere. Cu cât ne apropiem mai mult de vremurile din urmă, cu atât mai necesare devin această înţelegere şi pregătire.

8. O PRIVIRE ASUPRA UNOR SEMNE CONCRETE

Să analizăm acum câteva din semnele vremurilor în care trăim, care se leagă de apropiata Venire a lui Hristos, precedată de venirea lui Antihrist. Proorocirile arătate în cap. 24 de la Sf. Matei – în primul rând, venirea hristoşilor mincinoşi, apoi războaiele, foametea, cutremurele şi prigonirile – sunt greu de explicat, deoarece evenimente de acest fel se tot întâmplă de aproape două mii de ani. Este adevărat că acum sunt la un nivel mai mare ca înainte, dar este de asemenea adevărat că se pot amplifica. Aceste semne sunt începutul semnelor, şi încă nu sunt atât de teribile încât să putem spune că ne aflăm chiar în perioada ultimilor zile.

Există totuşi un semn care mi se pare foarte sugestiv pentru vremurile în care trăim, acela ce ni-L prezintă pe Hristos pe scenă. Înainte vreme nu se îngăduia cu nici un chip ca Hristos să fie într-un fel dramatizat pe scenă, deoarece un actor nu poate decât să-şi ofere propria interpretare [strict] omenească, iar Hristos este Dumnezeu. Poate că în Ortodoxie nu există un canon precis în acest sens, dar întrega viziune creştin-ortodoxă este împotriva acestei practici; mai mult, până acum câţiva ani, protestanţii şi catolicii s-ar fi îngrozit de ideea vreunui actor în rolul lui Hristos. Acum a devenit un lucru obişnuit, şi nu numai în contexte religioase, dar şi în contexte aflate departe de tărâmul religios.[27] *Godspell*,[28] *Jesus Christ Superstar* şi altele: toate acestea nu sunt altceva decât parodii blasfemiatoare care prezintă publicului un hristos în formă seculară.[29] Este deosebit de simptomatic pentru vremurile noastre deoarece prezintă chiar şi celor necredincioşi o oarecare imagine a lui Hristos, astfel încât, în momentul venirii lui Antihrist, ei vor spune: „A, am văzut pe scenă/mai văzut undeva ceva asemănător. Da, el trebuie să fie".[30]

9. RĂCIREA CRESCÂNDĂ A CREDINŢEI.

O alt semn deosebit de simptomatic al vremurilor noastre este cel următor menţionat în acest capitol din Matei: că dragostea multora se va răci. Aceasta pare a fi o caracteristică distinctivă a vremurilor noastre, dar într-o măsură multă mai mare decât în orice altă perioadă a istoriei. Aceasta se poate vedea în ceea ce poate fi numit *nihilism*. Oamenii comit crime fără nici un motiv anume, nu pentru câştig, ci doar pentru senzaţia pe care o pricinuieşte, aceasta deoarece nu-L au pe Dumnezeu înlăuntrul lor. Acum, în locuri dintre cele mai diverse, se poate vedea lipsa unor relaţii normale în familii, fapt de natură să creeze oameni insensibili, reci. Într-o societate totalitară, acest tip de oameni sunt folosiţi ca sclavi care lucrează în lagăre de concentrare sau în altă parte.

Am aflat cu toţi de recenta tragedie din Jonestown, a cărei victive i-au căzut cetăţeni americani. Oamenii de acolo erau nişte idealişti care se dedicau în întegime unei cauze. Deşi în cele din urmă a reieşit

---

perioada de după Renaştere, când puterile seculare şi cele bisericeşti [dar din afara Bisericii celei adevărate a lui Hristos] au avut o influenţă mai mare decât cea a Bisericii [cf. *7 Dimineţi cu Păintele Stăniloae*, Editura Anastasia, 1992, p. 234]. Oricum, în limbaj biblic, mia de ani semnifică o perioadă nedefinită, foarte lungă [n. tr.].

[26] E vorba de o rezidire a Templului din Ierusalim, distrus de romani la anul 70 prin rânduială dumnezeiească [cf. Mt. 24]; după anii 1990 mass-media a înregistrat a relatat despre unele intenţii de rezidire a Templului [n. tr.]

[27] Vezi, de pildă, nebunia contemporană după filmul lui Mel Gibson, *Ultimile patimi ale lui Hristos*, respectiv nenumăratele filme „religioase" sau cu subiect „biblic," de la posturile de televiziune [n. tr.].

[28] *Vraja lui Dumnzeu*, joc de cuvinte format din numele dumnezeiesc [God] şi spell, unde sufixul *s* se presupune a fi un genitiv [n. tr.].

[29] Filmul *Ultima ispită a lui Hristos*, care a urmat la câţiva ani după moartea părintelui Serafim, este mult mai blasfemiator decât aceste exemple.

[30] Prezentarea lui Hristos în diferile lumini antroplogice sau culturale antropocentriste de cătere diferiţi autori sau oameni „de cultură" este atât consecinţa creerii unei imagini a lui Dumnezeu de către „creştini" după chipul şi asemănarea [patimilor] lor, cât şi imaginea creată de unii „credincioşi" fără Biserică sau atei, care vor să facă cultură de calitate, pentru diferite scopuri, mai puţin religioase. Oricum, prima vină aparţine Creştinismului occidental secularizat, sau istoric, cum îl numeşte M. Eliade.

că era vorba de fapt de o grupare comunistă, totuşi, se presupunea că oamenii sunt creştini. Liderul era un preot al aşa-numitei Biserici a lui Hristos, una din denominaţiunile de frunte. Şi totuşi, după cum se presupune, aceşti oameni, având o oarecare conştiinţă a prezenţei lui Dumnezeu şi a Creştinismului, s-au omorât unii pe alţii cu sânge rece. Cei care au băut şi au administrat otrava copiilor lor au făcut-o cu feţele calme/împăciuite/împăcate. Nu-i nici o problemă, este doar de datoria ta, asta ţi s-a spus să faci. Despre acest fel de răceală vorbeşte Hristos. Orice fel de căldură umană firească a fost abolită/înlăturată pentru că Hristos a plecat de la inimă/uşa inimii; nu mai e Dumnezeu. Este un semn înfricoşător al vremurilor noastre. Însăşi faptul că s-a întâmplat în Jonestown este un avertisment, deoarece pare că se vor întâmpla lucruri mult mai înfricoşătoare. Este foarte clar că aceasta este lucrarea lui Satan.

Cu un an sau doi înainte de acest eveniment, am auzit şi de cele întâmplate în Cambogia. Un mic partid de oameni – zece sau douăzeci cu totul – au luat puterea unei ţări întregi ucigând fără milă cel puţin două milioane de oameni, întemeiaţi pe nişte idei abstracte. Ne vom întoarce la ţară, spuneau ei; pentru aceasta, toată lumea trebuie să părăsească oraşele. Dacă nu poţi părăsi oraşul, vei muri. Pacienţii spitalelor au trebuit să plece de pe mesele de operaţie, şi dacă nu puteau merge, erau ucişi – erau înpuşcaţi şi aruncaţi într-un şanţ/canal. Cadavrele erau strânse în oraşe – era groaznic.[31]

Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în Jonestown: răceală întemeiată pe o ideea – care arăta a idealism – instaurării comunismului pe pământ. Reiese de aici că Dostoievsky avea dreptate. În cartea sa, Demoni/Demonizaţii [engl. The Possessed = demonizaţii], scrisă în 1870, era un personaj rus numit Şigalov, un teoretician, care avea o teorie absolută a modului prin care comunismul putea fi instaurat pe pământ. El credea că statul ideal de pe pământ va fi comunismul autentic. Din nefericire, spunea el, pentru a face fericiţi şaizeci de milioane de oameni, trebuie să ucizi o sută de milioane. Dar acei şaizeci de milioane de oameni vor fi mai fericiţi ca oricine altcineva care a fost fericit vreodată, iar suta de milioane de oameni vor fi o masa fertilă pentru viitorul paradis mondial. Se întâmplă că începând cu 1917, Rusia a avut lipsă exact de o sută de milioane de oameni, din care cel puţin şaizeci de milioane au fost ucişi chiar de sovieticii[32].

Aşadar, iată un semn foarte prezent în vremurile noastre: răcirea dragostei. Această răceală este răspândită nu numai prin lume în general, ci şi printre creştini.

Apoi avem un alt semn, care în vremurile noastre a atins proporţii fără precedent: Evanghelia este propovăduită la toate neamurile. Se ştie foarte bine că textul Evangheliei este răspândit în aproape toate limbile vorbite de pe pământ – cred că în cel puţin o mie de limbi. Mai mult, Evanghelia Ortodoxă este propovăduită acum în toată Africa. Revistele noastre le trimitem în Uganda şi Kenya, de unde primim şi scrisori de răspuns – scrisori foarte mişcătoare de la tineri africani convertiţi la Ortodoxie. Au un respect profund pentru episcopul lor; merg la seminar. Este evident că acestor oameni din Africa li se oferă un simţire foarte ortodoxă. Sunt oameni foarte simplii. Ortodoxia nu trebuie să apară foarte complicată dacă cei cărora li se propovăduieşte Evanghelia sunt oameni simpli. Oamenii încep să se zăpăcească doar atunci când alţii vin să-i provoace, încearcă să dea o interpretare exagerată, anume că preoţii şi episcopii ar trebui înlăturaţi/daţi deoparte. Dacă li se propovăduieşte Evanghelia ortodoxă, oamenii simplii reacţionează acum aşa cum au făcut-o dintotdeauna în trecut.[33] Problema e, mai degrabă, cu oamenii complicaţi.

10. TEMPLUL DIN IERUSALIM

Urmează acum semnul urâciunii pustiirii şi toate cele legate de Templul din Ierusalim. Pentru prima dată în istorie, acesta a devenit o posibilitate reală. Reconstruirea Templului a fost încercată o singură dată în secolul IV. Cunoaşterea acestui aspect este un foarte bun exemplu al modului cum ne poate lumina lectura

[31] Este vorba de regimul lui Paul Pott, un paranoic mult mai înfiorător decât mulţi alţi lideri comunişti [n. tr.].

[32] Părintele Serafim vorbeşte mai mult răcirea dragostei a cărei consecinţă au fost crimele de tot felul. Cred că n-am greşi dacă am spune el avut în vedere şi uciderea sufletului, de care vorbeşte Mântuitorul Hristos [Mt. 10: 28]. Deşi uciderile în masă continuă şi astăzi, chiar dacă în proporţii mai mici, s-a văzut [de către cei din spatele lor, şi mai ales de Cel Rău] că acestea nu ajută aşa de mult în aplicarea anumitor *idei* de viaţă fericită – fie ea sub comunism sau demo[no]craţie – cât ajută o ucidere a sufletelor. Exemple pot fi date cu miile. Poate cel mai revelator e acela al celor 250 de milioane de exemplare din seria cărţilor Harry Potter, vândute până în octombrie anul trecut. Nu sunt acestea tot atâtea *gloanţe* sau tot atâtea *otrăvuri* proiectate în minţile în trupurile oamenilor? Şi oare ideea celor ce le-au răspândit care a fost? Răspunsul l-a dat mai înainte părintele Serafim. Numai că preţul plătit nu mai este trupul ci sufletul, inima, locul unde Hristos voieşte să-Şi facă locaş împreună cu Tatăl [cf. In. 14: 23] [n. tr.].

[33] Primele misiuni creştine din Africa le-au făcut romano-catolicii, urmaţi de protestanţi şi de ortodocşi. Misiunile ortodoxe au fost şi sunt foarte apreciate în Africa [n. tr].

istoriei Bisericii. În secolul IV avem mai multe izvoare care o menţionează: Sf. Chiril o menţionează, precum şi alţi istorici ai timpului. Iulian Apostatul, ca unul care şi-a făcut o pasiune din a răsturna Creştinismul, a hotărât ca, deoarece Hristos a profeţit că nu va rămâne piatră pe piatră din Templu, dacă el ar reconstrui Templul, ar dovedi că Hristos este un impostor şi, astfel, păgânismul ar fi revigorat. Astfel că a purces cu tot diandinsul la invitarea iudeilor înapoi în Ierusalim, care au început reconstruirea Templului cu binecuvântarea lui Iulian Apostatul. Ei construiau câte puţin în timpul zilei, iar doua zi dimineaţa, când veneau din nou, toate pietrele erau la pământ. Au încercat din nou, iar din pământ au început să iasă mingi de foc. Toţi istoricii s-au pus de acord în privinţa acestui episod. Numai istoricii raţionalişti moderni, văzând că nu se pot nega cu nici un chip textele şi că ceva tot s-a întâmplat, au început să afirme lucruri de genul: „Trebuie să fi dat de petrol," sau „de vreun canal/pungă de gaze." Era limpede că a fost o minune a lui Dumnezeu care se împotrivea construrii templului, deorece nu era timpul – Templul urma să fie construit numai la sfârşitul lumii. Oricum, încercările lor au eşuat, ei renunţând în final la lucrare. Din cele câteva pietre care au rămas, nici una n-a rămas pe cealaltă. Astfel că proorocia s-a împlinit în vremea lui Iulian Apostatul.

Dar acum, începând cu 1967, locul pe care a fost aşezat Templul este în mâinile evreilor. De aceea, pentru prima dată devine foarte posibil ca Templul să fie construit. Singurul lucru care stă în calea evreilor este marea moschee a musulmanilor de acolo. Dacă aceasta va fi distrusă, este foarte probabil ca după aceasta va urma un război.

Numai începând cu anul 1948 a putut exista un stat separat al evreilor în Ţara Sfântă. Venirea lui Antihrist se va datora evreilor necredincioşi. El se va apropia întâi de iudei, apoi de întreaga lume prin evrei; iar rămăşiţa credincioasă a evreilor se va converti la sfârşit la Creştinism numai după ce vor avea loc toate acestea.[34]

Astfel că acest semn al Templului este unul foarte mare/de proporţii. Când vedem că Templul este pe cale de a fi construit, atunci vom şti că timpul este aproape, fiindcă acesta este hotărât a fi chiar unul dintre semnele sfârşitului. Desigur că până acum nu s-a construit nimic, dar circulă tot felul de zvonuri conform cărora s-au făcut unele planuri, că se adună pietrele etc. Este clar că evreii se gândesc la el.

11. ALTE SEMNE

Un alt semen este faptul că atunci când va veni, Antihrist trebuie să fie şi conducătorul lumii, iar acest lucru s-a făcut posibil numai în vremurile noastre, adică ca un om să poată conduce întreaga lume. Toate imperiile de până acum au putut domni doar asupra unei părţi din lume, iar înaintea dezvoltării mijloacelor de comunicare moderne, era cu neputinţă ca un singur om să domnească peste o lume întreagă.

Mai mult decât atât, odată cu dezvoltarea comunicaţiilor, cu bomble atomice şi cu armamentul sofisticat, posibilitatea unei catastrofe mondiale devine de acum tot mai probabilă/mai mare ca niciodată. Este evident că următorul război va fi cel mai distrigător din istoria omenirii, şi probabil că va pricinui, în primele lui zile, mai multe stricăciuni decât au fost în toate războaiele din istorie. Pe lângă bomble atomice mai sunt diferitele arme bacteriologice utilizate în răpândirea epidemiilor printre oameni, gaze otrăvitoare şi alte tipuri de invenţii fantastice ce pot fi folosite într-un război total.

De asemenea, faptul că toţi locuitorii lumii se află într-o legătură mai strânsă ca niciodată, înseamnă că în momentul în care într-o ţară va veni o catastrofă de proporţii – o strâmtorare sau ceva de acest gen – atunci tot restul lumii va fi afectat.[35] Am văzut ceva asemănător în anii 1930, când a avut loc Marea Cădere Economică [Great Depression][36] din America ale cărei urmări s-au resimţit şi în Europa. Este evident că în viitor se va întâmpla ceva mult mai rău. Dacă o ţară va suferi de foame sau dacă în Canada, Australia,

---

[34] Părintele Serafim se întemeiază strict pe învăţătura Bisericii ortodoxe. Cf. Sinaxarului din Triod de la Duminica înfricoşătoarei Judecăţi, seminţia din care va ieşi Antihrist este Dan [vezi şi Fac. 49: 16 şi urm.]. Cf. Sf. Teofilact al Bulgariei: „Antihrist mai multă tărie va avea întru evrei; fiindcă evreii nu au primit pe Hristos, nici au crezut Într-ânsul; pentru acesta şi Hristos zicea lor: *Eu am venit întru numele Părintelui Meu, şi pe Mine nu Mă primiţi; de va veni altul întru numele său, pe acela îl veţi primi* [In. 5: 43; *Tâlcuire la Epistola a Doua către Tesaloniceni*, trad. în limba română de Veniamin Costache, Tom III, Bucureşti, 1904, p. 100). Este lesne de înţeles cine este cel pe care-l vor primi evreii [n. tr.].

[35] Războiul din Irak este un exemplu revelator [n. tr.].

[36] Perioadă marcată de slăbirea extremă a activităţii economice, şomaj generalizat, căderea preţurilor, faliment etc. Cu alte cuvinte un *crash economic*, care pe mulţi bancheri din acea vreme i-a aruncat într-o disperare aşa de mare că au ales mai degrabă sinuciderea decât suferinţa [n. tr.].

America sau Rusia se pierde o recoltă – cele patru țări care asigură hrana multor populații – imaginați-vă prin ce suferință va trece o lume întreagă.

12. UN AVERTSMENT CELOR ATRASI CĂTRE ÎNTUNERIC ŞI PIERZANIE

Toate aceste semne ale vremurilor sunt deosebit de negative. Sunt semne care vestesc colapsul acestei lumi, ne indică că sfârşitul lumii este aproape şi că Antihrist este pe cale să vină. Este foarte uşor să stăm şi să privim la ele, căzând într-o stare care ne îndemnătoare la căutarea exclusivă a semnelor negative. De fapt, oricine şi-ar putea dezvolta o întreagă personalitate – un tip negativ de personalitate – întemeiat pe aceasta. Ori de câte ori apare vreo ştire, auzim spunându-se: „A, da, bineînțeles, asta e şi va fi şi mai rău.” Vine o altă ştire, şi altcineva spune: „Da, da, este clar ce se va întâmpla, dar acum o să fie mai rău ca aceea.” Orice constatare a cuiva poate fi privit apoi ca o împlinire a vremurilor groazei.

Din pricina faptului că veştile din vremea noastră sunt rareori bune, este de dorit să le conştientizăm cum se cuvine pe toate, fără a afişa vreun optimism nechibzuit/deşart. Deşi, în acelaşi timp, trebuie să avem în vedere scopul precis al privegherii noatre. Urmărim semnele vremurilor nu pur şi simplu pentru a afla timpul venirii lui Antihrist. Acesta e mai degrabă un amănunt secundar. Urmărim semnele vremurilor ca să cunoaştem când va veni Hristos. Este un lucru de căpetenie pe care trebuie să-l reținem pentru a nu fi doborâți de întunecime, depresie, ori de vreo tendință de retragere, în scopul adunării de hrană pentru o mare catastrofă. N-ar fi un lucru chibzuit. Trebuie să fim mai degrabă tot mai creştini, adică să ne gândim la aproapele nostru, încercând să-i ajutăm pe alții. Dar dacă noi înşine suntem insensibili/reci, întunecați şi pesimişti, noi participăm astfel la răceala ca semn al sfârşitului. Trebuie să ne unească un duh plin de căldură prin care să ne ajutăm reciproc. Acesta este un semn al Creştinismului. Dacă priviți în istorie (un alt motiv de a citi istorie bisericească), veți vedea că de-alungul întregii istorii a omenirii, în tot Vechiul Testament, în Noul Testament şi în toate împărățiile creştine de după aceea – şi dacă priviți la lumea păgână, aceeaşi poveste – veți observa un timp continuu/neîncetat al suferințelor. Acolo unde creştinii sunt prezenți/implicați, avem ispite/încercări şi prigoniri, dar prin toate acestea creştinii au dobândit împărăția cerurilor.

De aceea, odată cu venirea prigonirilor, nu avem decât pricină de bucurie. În micul ziar al părintelui Dimitrie Dudko,[37] se relatează un mic incident destul de interesant. O femeie din Rusia a fot internată într-o clinică de psihiatrie pe motiv că-şi făcea semnul crucii unde nu se cuvine, că poartă o cruce sau ceva de genul acesta. Părintele Dudko a plecat spre Moscova împreună cu fiii săi duhovniceşti, s-a dus la clinică, a aranjat o întâlnire şi a vorbit cu medicul, iar în final l-a convins că nu e bine ca ea să rămână acolo. Părintele Dudko spune: „Le e teamă de noi, deoarece atunci când faci presiuni asupra lor, spun că de fapt nu există vreo lege specială prin care s-o țină acolo.” Astfel că s-au hotărât să-i dea drumul, după ce stătuse acolo timp de o săptămână. Cât vreme a stat acolo i s-au administrat diferite medicamente şi „inoculări,” încercând să o doboare psihic, scăpând-o astfel de religia asta a ei. Era puțin şocată când a ieşit. S-a aşezat pe o bancă undeva în afara clinicii şi a început să vorbească. „Ştiți,” zise ea, „când am fost acolo şi mă tratau aşa de rău, eram liniştită, deoarece simțeam că era Cineva lângă mine care mă păzea; dar de îndată ce am ieşit de acolo, deodată m-a cuprins frica. Acum sunt neliniştită şi mă tem că vor veni din nou după mine, că poliția secretă se uită chiar de după colț.” Este evident de ce simțea aşa. Când te afli în poziția de progonit, Hristos este cu tine, pentru că suferi pentru El. Iar când eşti în afară,[38] atunci nu este sigur dacă e posibil să te mai întorci în acea poziție. Începi să te întorci la înțelegerea omenească. Când te afli acolo nu ai pe nimeni pe care să te poți bizui, drept care ai nevoie de Hristos. Dacă nu-L ai pe Hristos, nu ai nimic. Când eşti afară, începi să devii calculat, să te încrezi în tine, pierzându-l astfel pe Hristos.

---

[37] Despre părintele Dudko avem unele informații în scrisorile părintelui Serafim publicate în volumul *Ne vorbeşte părintele Serafim Rose. Scrisori*, Editura Bunavestire, Galați, 2003; a se vedea, de exemplu, scrisorile datate 2/15 oct. 1975; 29 iulie/11 august 1976 etc. [n. tr.].

[38] Când ieşi din condiția de prigonit [n. tr.].